

НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ — цілісна система духовних феноменів нації, які, сформувавшись у процесі її історичного розвитку, відображають основні засади буття нації. Н. с. охоплює власне нац. та запозичені й асимільовані посередництвом акультурац. процесів ідеї, настанови, устремління, культурні здобутки, що формують духов. універсум нації. Найважливішими складовими Н. с. є етнічна та національна ідентичність, етнічна свідомість, національна самосвідомість, подвійна етнонац. свідомість, нац. мрія, нац. ідея, нац. менталітет, характер, нац. комплекси. Варто розрізнити нац. та етнічну свідомість. Н. с. містить окремі параметри етнічної свідомості. Сутність Н. с. в єдності індивід. та групового (національного), яка можлива лише як відмінність між індивід. і групою, нац. та етнічною. Н. с. є рефлексією буття поліетніч. політ. спільноти (нації), їй не завжди притаманні ознаки та цілі, характерні для свідомості числен. різноманіт. етніч. груп, складників нації. Тому Н. с. не зводиться до суми її етніч. компонентів. Н. с. має кілька рівнів функціонування: буденний, теор., держ.-політичний. Буденному притаманні численні стереотипи, неадекватні, спотворені уявлення, пов'язані здебільшого з патріот.-романт., ідеалізов., міфологізов. уявленнями про істор. шлях нації, її потенц.

можливостями або з меншовартістю, нац. нігілізмом. У буден. свідомості (див. Повсякденна свідомість) відображаються як стійкі звичаї, біхевіорист. особливості та стереотипи, так і динамічні потреби, інтереси, настрої. Буденна Н. с. є робочим матеріалом для наступ. рівня — теоретичного. Це науково обґрунтовані або мистецьки осмислені ідеї, концепції, програми, світоглядні орієнтації, що характеризують інтелектуал. потенціал нації. На держ.-політ. рівні Н. с. безпосередньо фіксуються та оформляються нац. інтереси. У кожній нації цей рівень розвинутий відповідно до особливостей її істор. шляху, стадії націогенезу, специф. умов державотворення, політ. системи. За масштабами держ.-політ. рівень значно поступається буденному та теоретичному, адже в ньому концентруються лише ті ідеї, програми концепції, що відображають політ., держ., правові інтереси нації.

Рекомендована література

1. Кресіна І. О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси (етнополітологічний аналіз). К., 1998.

І. О. Кресіна

Бібліографічний опис:

Національна свідомість / І. О. Кресіна // *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-71053>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).